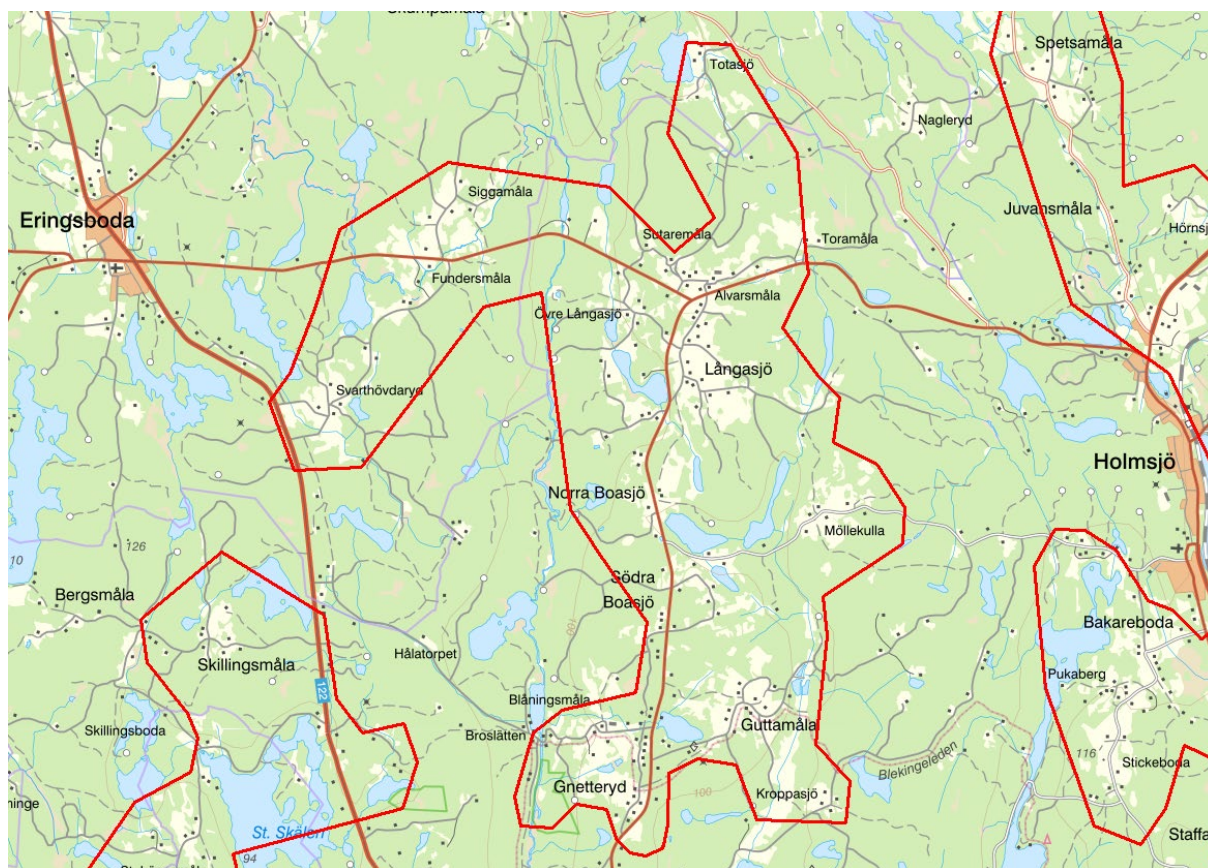

Totasjö - Långasjö - Guttamåla

Id.nr.	KE0018
Län	Blekinge
Naturtyp	Gräsmarker
Värdetraktsbeskrivning upprättad	2021-11-30
Värdetraktsbeskrivning senast reviderad	Ingen revidering gjord

ALLMÄN INFORMATION

Värdetrakt i Blekinges skogsbygd på gränsen mellan Ronneby kommun och Karlskrona kommun. Trakten innehåller ett flertal mindre byar och i varje by finns betesmarker med hävdgynnad flora.

Längst i norr ligger Totasjö, en vacker och välbevarad by med en grusås slingrar sig genom byn. Här finns ett formellt skyddat Natura 2000-område, som är varierat och består av tämligen stora beteshagar med ett trädsikt som domineras av vidkronig ek och björk. I

området ingår också betade sjömader och en slätterhävdad ängsmark. Floran är rik i såväl ängen som i beteshagarna.

Siggamåla, Fundersmåla och Svarthövdaryd är byar i Ronneby kommun som består av ett mosaikartat och ålderdomligt präglat odlingslandskap med betesmarker som tidigare hävdats som slätteräng. Nätrabyån slingrar sig genom byarna som har relativt stora gårdar, delvis i utskiftat läge och med odlingsmarker vars stengärdesgårdar tycks följa laga skiftesgränserna.

Något österut, i Karlskrona kommun ligger Långasjö. Byn har en mycket välbevarad jordbruksmiljö där bykänslan är påtaglig trots att gårdarna är utskiftade. Långasjö har ett för Blekinges skogsbygd karaktäristiskt läge på en flack höjdrygg och bjuder på ett varierande och för skogsbygden representativt odlingslandskap.

Möllekulla är en mindre by med mosaik av odlingsmarker och betesmarker. Bystrukturen är välbevarad med gårdar utmed landsvägen. Inom inägomarken finns stenmurar, röjningsrösen och hamlade askar.

Blåningsmåla och Gnetteryd är belägna på ett höjdråk i ett kuperat landskap med åkrar, betesmarker och hamlade träd. Även byn Guttamåla belägen på ett höjdråk, i ett öppet landskap, med uppodlad mark, betesmarker och hamlade löv- och skogsdungar. Området gränsar till öppna odlingsmarker i Kroppasjö och Bredasjö byar.

NATURVÄRDEN

En lång kontinuitet av brukande och hävd har skapat höga biologiska värden i odlingslandskapet. I de naturliga gräsmarkerna, som inte påverkats av gödsling eller markbearbetning finns de flesta av odlingslandskapets djur- och växtarter. Dessa är beroende av hävd genom bete eller slätter för att finnas kvar. De naturliga gräsmarkerna är de viktigaste komponenterna för biologisk mångfald i odlingslandskapet.

Totasjö har mycket höga naturvärden knutna till gräsmarker. Ängen och betesmarkerna har strukturer och naturtyper av mycket stor betydelse för en lång rad arter knutna till brukade gräsmarker utan påtaglig negativ påverkan

I trakten finns ett flertal rödlistade arter, främst kärlväxter och fåglar. Men också fjärilsfaunan är rik på några lokaler med flera arter typiska för naturbetesmarker.

Naturvärdena hänger intimt samman med kulturhistoriska värden bland annat i form av biologiskt kulturarv, som även vittnar om hur våra förfäder levde och brukade marken.

Odlingslandskapets kantzoner och småbiotoper som stenmurar, åkerholmar, våtmarker, småvatten och solitära träd är boplatser och livsmiljöer för många växt och djurarter och de fungerar också som spridningskorridorer för många arter. De är därför viktiga komponenter i en grön infrastruktur.

Områdets gräsmarker är till stor del näringsfattiga, men det finns även inslag av rikare områden som påverkas av kalkrika grönstensförekomster. Exempel på rödlistade arter är slättergubbe, stortimjan, solvända, sommarfibbla och ängsnattviol. Vid Totasjö finns en förekomst av den rödlistade trumgräshoppen.

NUVARANDE MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL

Markanvändningen inom trakten varierad, det finns flera byar, brukad mark och ett mindre område som har formellt skydd som Natura 2000. Inom trakten finns brukad skogsmark.

MARKÄGARSTRUKTUR

Privatägd mark dominerar inom värdetrakten.

EKOSYSTEMTJÄNSTER

Traktens gräsmarker tillhandahåller en mängd viktiga ekosystemtjänster. En av de viktigaste är att de möjliggör en förbättrad pollinering av grödor om de ligger i anslutning till en odlad gröda. Genom ett varierat landskap med många olika typer av miljöer och strukturer såsom bryn, murar, åkerrenar och liknande gynnas artdiversiteten och därmed också en naturlig kontroll av skadedjur.

Gräsmarkerna är också viktiga för produktion av livsmedel som kött och mjölkprodukter, främst genom bete. Naturbetesmarkerna har ofta höga kulturhistoriska värden och ängs- och hagmarksfloran är en del av vårt biologiska kulturarv. Öppna marker bidrar även till rekreationsupplevelser genom dess höga artdiversitet och upplevelsen av ett öppet landskap som uppskattas av många människor. Gräsmarker är följaktligen mångfunktionella, det vill säga de bidrar med många olika ekosystemtjänster.

ÖVERGÅNGSMILJÖER

Övergången mellan jordbruksmark och andra naturtyper såsom skog eller vatten har ofta en stor artrikedom. Särskilt artrika är bryn, övergången från gräsmark till buskar, träd och skog. Det beror dels på att arter från både skogs- och jordbruksmarken kan förekomma där. Här finns också arter som är beroende av flera miljöer under sin livstid. Därtill bildar övergången en specifik miljö och vissa arter finns bara i bryn. Brynen kan också skapa gynnsamt mikroklimat genom att tillgodose både sol och lä-effekter

Dagens landskap innehåller många "nya" typer av gräsmarksbiotoper som vägkanter, järnvägsvallar, kraftledningsgator, flygplatser och golfbanor. Genom att ytterligare utveckla skötseln på större arealer av infrastrukturens biotoper kan dessa miljöer ha en stor utvecklingspotential för biologisk mångfald och grön infrastruktur.

UTMANINGAR

Nedläggning av jordbruk och igenväxning är det största hotet mot gräsmarkerna och innebär stora utmaningar för odlingslandskapets biologiska mångfald, ekosystemtjänster och gröna infrastruktur. Hoten mot den ursprungliga ängs- och hagmarksfloran är främst utebliven hävd, vilket ganska snabbt låter ett fåtal konkurrensstarka växter ta över. Andra hot är gödsling av de öppna markerna vilket snabbt ger en utarmning av floran. Ett fjärde hot är att avstånden mellan välhävdade och ogödslade fodermarker har ökat, vilket kan leda till att populationer av vissa arter blir för små för att på sikt kunna överleva; genutbytet blir obefintligt. Spridningskorridorer som till exempel vägkanter är därför mycket viktiga inslag i landskapet.

I vissa områden kan förekomst av vildsvin vara ett hot mot gräsmarkerna, eftersom de bökar sönder naturbetesmarker och slåtterängar med höga floravärden.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

God generell hänsyn i kombination med naturvårdande insatser bör vara vägledande vid åtgärder i värdetrakten. Det är fördelaktigt om alla naturvårdsinsatser, små som stora, görs utifrån gemensamma biologiska prioriteringar eftersom samordning gynnar uppkomsten av positiva effekter på landskapsnivå.

Exempel på åtgärder som ökar arealen av gräsmarker är

- Restaurera betesmarker
- Slå väg- & åkerrenar
- Öppna för nya samarbeten, t ex beta ledningsgator
- Nyskapa (blivande artrika) gräsmarker

Exempel på åtgärder som syftar till att förbättra kvaliteten på gräsmarker är

- Håll efter igenväxningsvegetation
- Ingen tillskottsutfodring
- Styr betestryck genom fällor
- Skapa eller gynna bryn, solvarma gläntor, sandblottor och spara döda träd

Exempel på åtgärder som syftar till att minska avståndet mellan värdefulla gräsmarker är

- Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker
- Sammanbinda gräsmarker i landskapet genom korridorer eller ”naturtypsöar”

HÄNSYNSTAGANDE VID PRÖVNING OCH PLANERING

Det är fördelaktigt om hänsyn till värdetraktens kännetecken och karaktär gällande arter, miljöer och landskap iaktas vid markanvändning och rådgivning. Att områden med samma karaktär ligger tillräckligt nära varandra ger bättre förutsättningar för att de arter som hör till gräsmarkerna ska överleva.

REFERENSER, ATT LÄSA MER

Artportalen, www.artportalen.se

Bevarandeplan för odlingslandskapet i Blekinge län, Länsstyrelsen Blekinge 1995.

Ängs- och betesmarksinventering. Jordbruksverket 2004. Tillgänglig:
<https://etjanst.sjv.se/tuvaut/site/webapp/tuvaut.html>

Blekinges Flora. Fröberg L. 2006. SBF-förlaget, Uppsala.

Plattform för arbetet med grön infrastruktur i Blekinge län, Länstyrelsen Blekinge 2019.
Rapport 2019:14

Rödlistade arter i Sverige 2020, SLU Artdatabanken 2020. SLU, Uppsala.